

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kryštof Zeman: „Bachaři, vězně politického nenáviděti budeš!“ Tzv. borská vzpoura jako prostředek k utužení disciplíny uvnitř Sboru vězeňské stráže, Praha 2018, 83 s.

Téma politických procesů dnes představuje již tradiční oblast výzkumu československých soudobých dějin. Tomuto segmentu historické tvorby je povětšinou společný popisný charakter a evidence (jistě nezměrného) utrpení obětí represivních snah a strategií zosobňující jednu z tváří komunistické diktatury. Nemohu se přitom zbavit dojmu, že se spokojují jen se zkonstatováním existence a průběhu procesů včetně jejich tragických konců, aniž by ale čtenářům dokázali sdělit něco „nad plán“. Jsem proto rád, že z této řady dovedl svou diplomovou prací vystoupit Kryštof Zeman textem o tzv. borské vzpouře. Její popis mu totiž není pouze cílem, ale v konečném výsledku i prostředkem zkoumání mechanismu fungování represivního aparátu poúnorové diktatury.

Práce Kryštofa Zemana byla již od počátku koncipována v podstatě jako mikrohistorická sonda do oblasti vězeňství a konstrukce a realizace politických procesů v poúnorovém Československu s tím, že bude zaměřena na dosud v celku nezpracovaný průběh i fatální dohru zmiňované tzv. borské vzpoury. Její přednosti tak spočívají v obsahu a přístupu k problému. V tom, že na příkladu jedné události nabízí přesahující interpretace represivního soustrojí komunistické diktatury. Kryštof Zeman totiž pouze neeviduje, ale ptá se. Jednoduše se vlastně táže, k jakým cílům vlastně celá akce sloužila?

Odpověď je prostá – borská vzpoura ne jako proces sledující primárně utrpení životů zvolených obětí, ale borská akce jako prostředek tužení disciplíny uvnitř Sboru vězeňské stráže. Tedy inscenace borské vzpoury jakožto jeden ze strategických, v jistém ohledu vlastně inženýrských kroků na úseku dohledu a represe především politicky nepohodlných lidí, tolik výnamném pro komunistickou diktaturu. Jak totiž autor vhodně poznamenává, boj s třídním nepřítelem nekončil jeho odsouzením a „odsunem“ do věznice. I zde za zdí měl být průběžně porážen. Boj s protivníkem probíhal i v tomto „jiném“ prostoru. K jeho vedení však potřebovali stavitelé komunistického panství loajální a ukázněné pomocníky v řadách vězeňské stráže.

To, co se Kryštofu Zemanovi především podařilo, je **ukázat 1.** jistou banalitu a přesto osudovost procesu konstrukce borské akce. Nastražená past totiž mohla sklapnout kdekoli

jinde. To, že se tak stalo v Plzni, bylo do jisté míry náhodné. Stejně tak se stal „hlavním hrdinou“ podniku Čeněk Petelík, jemuž hlavu do oprátky vstrčila jeho nedůslednost a vlastně fádni a běžné profesní nedostatky. To vše však nijak neuměňuje tragiku celé tzv. vzpoury, ba naopak dokazuje podle mého soudu **2.** pragmatickou logiku mocenských postupů a taktik reprezentantů represivního aparátu diktatury. V tomto ohledu mám na mysli kromě jiného i časový tlak, v němž se ocitli z rozhodnutí vyšších míst vyšetřovatelé z řad krajské Bezpečnosti. Nejde totiž pouze o to, že stanovený termín na ukončení vyšetřování akcí rámoval, spolu s autorem souhlasím s tím, že současně vlastně v důsledku otevíral možnost použití extrémních postupů právě za účelem včasného splnění zadaného úkolu. Úplně na okraj se tak de facto nabízí otázka – nebyl proces vlastně i specifickou disciplinací vyšetřovatelů, jejichž úkolem bylo podat maximálně úspěšný výkon v přesně vymezeném, notabene velmi krátkém čase...? Jak osobitě, ale myslím, že v kontextu tématu a díla nijak skandálně vyjádřil autor – šlo o chladný kalkul a projev mašinerie, v níž jsou „estébácké mlátičky“ skutečně jen pěšáky na – já dodávám – racionálně rozvržené šachovnici. Předností práce tak je její problematizující orientace a interpretace akce až do na první pohled nezřetelných důsledků.

Práce je psána osobitým jazykem, který odkazuje k autorovým názorům. Místy jistá vyhrocenost a pohyb na hraně vyjadřování ale nijak nedevalvují Zemanovy postřehy a závěry. I přes zřejmé subjektivní zaujetí a emoce vložené do díla neulpěl jen na násilném povrchu tématu, ale nahlédl s odstupem již zmíněnou inženýrskou organizaci procesu v zákulisí. Text má logickou strukturu, autor prokázal schopnost pracovat s relevantními prameny a skutečně poprvé zrekonstruovat příběh, který byl české historiografii dosud znám jen ze zmínek a jaksi mimoděk jako vedlejší produkt tematicky jinak zaměřeného výzkumu.

Práci rád doporučuji k úspěšné obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.